

Z DZIAŁALNOŚCI STOWARZYSZENIA INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW POLSKICH „POLONIA TECHNICA” W USA

prof. dr hab. inż. **Adam BARYLSKI**,
prof. zw. PG
Politechnika Gdańska, Wydział Mechaniczny

Określenie *ingenier* zostało użyte po raz pierwszy w języku polskim w roku 1643 przez Jana Dekana w przekładzie podręcznika artylerii Hiszpana Diego Ufano „Archelia albo artilleria, to jest fundamentalna i doskonała informacja o strzelbie i o rzeczach do niej należących”, wydanym w Lesznie. Była to wtedy specjalność, w epoce europejskiego renesansu, ukierunkowana na wspomaganie działań wojennych wiedzą o charakterze technicznym. Nowa jakość tej profesji polegała na posługiwaniu się głównie wiedzą typu matematycznego, a także z zakresu mechaniki i wytrzymałości materiałów. To podejście pozwoliło inżynierom renesansowym na osiągnięcia budowlane porównywalne z rzymskimi. W Europie Zachodniej w XVIII wieku określenie inżynier było już powszechne w wielu obszarach techniki, chociaż miało swoje wyrażnie militarne pochodzenie. Wojskowy też rodowód mieli pierwsi polscy przedstawiciele wyodrębniającego się u nas od schyłku XVIII wieku zawodu inżyniera, w dzisiejszym rozumieniu tego słowa. Wyjątkiem może być tu jezuita matematyk Adam Kochański (1631-1700), jako autor innowacji w konstrukcji zegarów mechanicznych, w tym zastosowania sprężyny regulującej i określającej liczbę wychyleń wahadła na godzinę, jeszcze przed wynalezieniem przez Huygensa w 1675 r. wahadła sprężynowego. A. Kochański współpracował z jednym z najstarszych europejskich czasopism naukowych, lipskim „Acta Eruditorum” (1682-1696), gdzie uczestniczył m.in. w dyskusji na temat równoległoboku sił (1685), w której brali też udział J. Bernoulli, G.W. Leibniz oraz I. Newton. Doprowadziło to do sformułowania teorii równowagi.

Pomimo rozbiorów Polski przez sąsiednie mocarstwa (1795), polscy inżynierowie w XIX wieku stawali się uczestnikami rewolucji przemysłowej, zazwyczaj podczas pracy za granicą. W wieku XIX powstało wiele specjalizacji, zaś krzewicielami wiedzy technicznej w dawnej Rzeczypospolitej były głównie uczelnie wojskowe. Inżynierami byli tak znani Polacy, jak Tadeusz Kościuszko, Romuald Traugutt czy Gabriel Narutowicz, zaś Henryk Dembiński i Ignacy Mościcki – wybitnymi też wynalazcami. Dwa kraje szczególnie dużo zawdzięczają polskiemu inżynierowi emigrantom, to Turcja i Peru. W pierwszym z nich znaleźli się ci, którzy przede wszystkim liczyli na możliwie szybkie odzyskanie przez Polskę niepodległości. Z kolei w Ameryce Południowej osiedlili się głównie ci, którzy byli przekonani że nie nastąpi to szybko, a gdzie będą mogli rozwijać z sukcesem swoje inżynierskie pasje. Przykładów dobrych można by podać wiele. Imponujący jest też wkład polskich inżynierów w budowie Kolei Transsyberyjskiej, czy przy budowie mostów nad rzekami Ameryki Północnej za sprawą Rudolfa Modrzejewskiego.

Po 1918 roku do kraju powróciło wielu wybitnych profesorów i inżynierów. Rozwój II Rzeczypospolitej, w tym Centralnego Okręgu Przemysłowego i wielu miast, stworzyły możliwości rozwoju techniki, a Polska mogła poszczycić się wieloma wyrobami na światowym poziomie. Niestety kolejny raz pasję naszych inżynierów przerwa wojna. Wielu z nich znalazło się poza krajem, wielu walczyło, wielu też zginęło. Inżynierowie, którzy znaleźli się wtedy w Europie Zachodniej i głównie w obu Ame-

rykach, podejmowali się tytanicznej pracy, w warunkach, które odbiegały od tych w Ojczyźnie przodków. Również po II Wojnie Światowej nastąpiły okresy wzmożonej emigracji, także do Ameryki Północnej. Stąd też w naturalny sposób, w wielu krajach świata, również w USA, zaczęły powstawać polonijne stowarzyszenia inżynierskie. Wymienić tu można m.in. Stowarzyszenie Inżynierów Polaków w Ameryce z siedzibą w Detroit (1923-39) – poprzednia nazwa: Stowarzyszenie Inżynierów i Architektów Polaków (w latach 1923-26), czy Stowarzyszenie Mechaników Polskich w Ameryce (1918-23) z siedzibą w Toledo, którego założycielem był Aleksander Gwiazdowski. Jednak stowarzyszeniem działającym w USA do dzisiaj jest „Polonia Technica”.

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich „Polonia Technica”, jako organizacja nonprofit, zostało założone w Nowym Jorku 16 maja 1941 roku. Pomysł utworzenia polskiej organizacji inżynierskiej w tym miejscu był rozważany już w latach 30. ubiegłego wieku. Jednak stosunkowo niewielka, w tym okresie, grupa inżynierów polskiego pochodzenia nie tworzyła odpowiedniego zaplecza dla powstania tego typu organizacji. Dopiero konsekwencje wybuchu wojny światowej przyspieszyły realizację tego ważnego projektu. Znaczna grupa polskich inżynierów przebywających we Francji, po inwazji niemieckiej, stanęła w obliczu trudnej sytuacji zagrożenia przymusowej pracy dla okupanta. Oczywistym zadaniem była pomoc wszystkim, których udało się sprowadzić do Ameryki. Po demobilizacji Armii Polskiej w Wielkiej Brytanii w latach 50. XX wieku, do Stanów Zjednoczonych przybyła również duża grupa inżynierów i techników, która włączyła się w pracę stowarzyszenia. Inspiracją do powstania tej polonijnej organizacji stała się potrzeba wzajemnej pomocy i szerokiej współpracy w wielu obszarach nauki, techniki i codziennego życia osób polskiego pochodzenia, w tym żołnierzy, którzy przybyli po zakończeniu II Wojny Światowej do swojej nowej ojczyzny. Głównym celem organizacji było więc zintegrowanie środowiska oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów adaptacyjnych w amerykańskiej rzeczywistości – w znalezieniu mieszkania i pracy, umożliwieniu doksztalcenia i wymiany doświadczeń zawodowych. Założenia te z czasem zmieniały się. Jak wynika z obecnego statutu stowarzyszenia ma ono na celu, przede wszystkim, integrację polonijnego środowiska technicznego, podtrzymywanie więzi narodowych oraz edukację inżynierów i techników polskich w USA poprzez organizowanie odczytów, szkoleń i rozpowszechnianie publikacji naukowo-technicznych, udział w działalności amerykańskich stowarzyszeń, pomoc osobom studiującym i utrzymywanie ścisłych kontaktów z instytucjami naukowymi i organizacjami technicznymi w Polsce. Stowarzyszenie rozwijało również akcję stypendialną. Corocznie fundowano kilkanaście stypendiów dla Polaków studiujących na kierunkach inżynierskich, głównie w Europie Zachodniej i Ameryce Południowej. Znaczna liczba skierowana została do Argentyny, gdzie osiedliła się liczna grupa polskich emigrantów. Na szeroką skalę była również prowadzona wysyłka literatury specjalistycznej do Polski. Początkowo Stowarzyszenie „Polonia Technica” miało

Rys. 1. Dr Janusz Romański podczas wizyty na Wydziale Mechanicznym PG (pośrodku) od lewej dyrektor administracyjny mgr Andrzej Wróblewski, od prawej dziekan wydziału prof. Adam Barylski (Fot. ze zbiorów autora)

Rys. 3. Medal 75-lecia „Polonia Technica” (1941-2016) im. Tadeusza Kościuszki, przyznawany za wyróżniającą działalność na rzecz Stowarzyszenia (Fot. ze zbiorów autora)

Rys. 4. Obecny i poprzedni prezesi „Polonia Technica” (Fot. ze zbiorów J. Romańskiego)

Rys. 2. Okładka jubileuszowego wydawnictwa (Fot. ze zbiorów autora)

Rys. 6. Husarzy z grupy rekonstrukcyjnej przed pomnikiem króla W. Jagiełły (Fot. ze zbiorów J. Romańskiego)

Rys. 5. Uczestnicy uroczystości odsłonięcia w Central Parku pomnika króla Władysława Jagiełły po renowacji (Fot. ze zbiorów J. Romańskiego)

z założenia charakter organizacji profesjonalnej jedynie na okres trwania drugiej wojny światowej. Jednak na skutek powojennej podziału świata zdecydowana większość inżynierów postanowiła pozostać na stałe w USA i tam kontynuować działalność zawodową, co potwierdziło potrzebę utrzymania organizacji.

Pierwszym Prezesem Zarządu Stowarzyszenia był inż. Walery Starczewski (1941-43), absolwent Politechniki Gdańskiej z roku 1926. Kolejni, to: Henryk Koźmian (1943-45), Jan Brunon Czaki (1952-54, 1956-58), Antoni Wasiutyński i Napoleon Kiersnowski (1955-56), Roman Przesalski (1958-59), Józef Truszkowski (1959-61), Damian Wandycz (1961-62), Jan Holm Grzybowski (1962-64), Jerzy Hoffman (1964-67), Jerzy Damsz (1967-68), Tadeusz S. Ullman (1968-69), Zbigniew M. Legutko (1969-72), Kazimierz Eljański (1972-74, 1975-76, 1977-78), Mirosław Łuniewski (1974-75, 1976-77), Adam Nowicki (1978-83), Kazimierz Rasię (1983-87), Wojciech R. Hermanowski (1987-90), Richard Drazal (1989-96), Janusz Zatocki (1996-2004), Wojciech Kriszewski (2004-06), Ryszard Bąk (2006-15), Janusz Romański (od stycznia 2015 r.).

Zasięg działalności Stowarzyszenia „Polonia Technica” zmienił się po 1989 r., kiedy zaistniały szersze możliwości współpracy z konsulem generalnym RP w Nowym Jorku. Członkowie stowarzyszenia, które liczy obecnie ponad 200 aktywnie działających osób, należą do Polonijnej Rady Konsultacyjnej przy konsulacie, wspierają działalność wielu organizacji polonijnych, m.in. Polski Uniwersytet Ludowy w Filadelfii, Organizację Polskich Studentów w Nowym Jorku, Instytut Józefa Piłsudskiego, Polski Instytut Narodowy, Fundację Kościuszkowską i Polskie Stowarzyszenie Dziedzictwa Narodowego. Stowarzyszenie współpracuje z Radą Polskich Inżynierów Ameryki Północnej, która skupia kilka organizacji inżynierskich z Chicago, Los Angeles, Nowego Jorku oraz Detroit i reprezentuje je zarówno wobec władz RP, jak i FSNT NOT. W spisie członkowskim znajduje się ponad 750 osób, które utożsamiają się ze stowarzyszeniem i nadal utrzymują kontakty oraz są na bieżąco informowane o codziennej jego działalności. Często też sponsorują różne ciekawe przedsięwzięcia. Rewolucja komputerowa, jaka rozpoczęła się w latach 80. ubiegłego wieku, dała stowarzyszeniu dodatkową motywację do działania. Zostały wprowadzone kursy obsługi komputerów, szczególnie dla osób w średnim i starszym wieku. Tylko w roku 1984 „Polonia Technica” zorganizowała w Nowym Jorku bardzo popularną imprezę o nazwie ComPract, prezentując szerokie możliwości praktycznego zastosowania komputerów, nie tylko w nauce i technice, ale i życiu codziennym. Wzięło w niej udział ponad 1000 osób. Przez wiele lat pod patronatem stowarzyszenia aktywnie działał Klub Inwestora, na którego comiesięczne spotkania zapraszani byli znani specjaliści z Wall Street, nowojorskiej dzielnicy finansowej. Od 1996 r. organizacja prowadzi szeroką akcję informującą o możliwościach kształcenia w USA, począwszy od szkoły podstawowej aż do studiów doktoranckich. Akcja ta ukierunkowana jest na Polonię oraz Polaków przebywających czasowo w Stanach Zjednoczonych. Stowarzyszenie aktywnie współpracuje w tym przedsięwzięciu z Organizacją Studentów Polskich w Nowym Jorku. Spotkania o nazwie „Studia, 4U – Studia dla Ciebie”, które odbywają się pod hasłem „Taka Polonia będzie, jakie jej młodzieży kształcenie”, a w których uczestniczy corocznie ponad 800 słuchaczy, weszły już na stałe na listę ważnych wydarzeń polonijnych Nowego Jorku. „Polonia Technica”, rozumiejąc trudną sytuację Polaków mieszkających w byłych republikach radzieckich, leżących na Środkowym Wschodzie, rozwinęła akcję pomocy naszym rodakom. Poprzez internet został nawiązany kontakt z Polonią w Turkmenistanie. Wśród członków stowarzyszenia przeprowadzono zbiórkę pieniężną, dzięki czemu dofinan-

sowany został dziesięciodniowy obóz młodzieży nad Morzem Kaspijskim, w czasie którego odbyła się nauka języka polskiego i historii Polski. Wysłano też do Turkmenistanu sprzęt i dofinansowano zakup programów komputerowych. W roku 2001 Stowarzyszenie obchodziło jubileusz 60-lecia. Z tej okazji wydana została okolicznościowa monografia „Polonia Technica. Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Zarys historii w latach 1941-2001”, autorstwa Marka Szczerbińskiego.

Tylko w ostatnim okresie „Polonia Technica” wsparło finansowo produkcję filmu o Rudolfie Modrzejewskim, wybitnym konstruktorze mostów w USA i Kanadzie. Oficjalna premiera pełnometrażowego dokumentu „Bridging Urban America – The Story of Ralph Modjeski”, który powstał w wytwórni Basi i Leonarda Myszyńskich z Irvine w Kalifornii, odbyła się 13 kwietnia 2016 roku w Orlando podczas sympozjum American Society of Civil Engineers. Film będzie stanowić ciekawą pomoc edukacyjną dla szkół języka polskiego w Ameryce. Stowarzyszenie promuje doniosłe osiągnięcia inżynierów, do których zaliczyć należy m.in. Tadeusza Sendzimira – twórcę wielu technologii walcowania blach cienkich, Franka N. Piaseckiego – konstruktora wojskowych helikopterów typu tandem, Paula Barana – twórcę zasad działania Internetu, Steve Woźniaka – konstruktora komputera Apple, Henry Petroskiego – autora książek z historii techniki, Stephanie Kwolek – twórcę syntetycznego włókna Kevlaru, Jana Holma Grzybowskiego – inżyniera zasłużonego dla elektryfikacji USA i powołanego przez prezydenta Johnsona na przewodniczącego Amerykańskiej Komisji Technicznej, Bolesława Przedpełskiego i Waclawa Szukiewicza – wynalazców jednej z metod wytwarzania kauczuku, Zdzisława J. Starosteckiego – współprojektanta strategicznej rakiety „Patriot I”, Wojciecha Rostafińskiego – pracującego dla NASA, Alinę Szcześniak – badaczkę żywności, Andrzeja Targowskiego – twórcę „Infostrady”, Andrzeja Nowaka – specjalistę z dziedziny budowy mostów i wielu, wielu innych. Niektórzy z wybitnych polsko-amerykańskich inżynierów zostali członkami honorowymi stowarzyszenia. Tym wybitnym przedstawicielom amerykańskiej Polonii warto poświęcić oddzielny artykuł. „Polonia Technica” rozwija też współpracę z kilkoma naszymi uczelniami technicznymi: Politechniką Gdańską, Warszawską, Białostocką i Krakowską, AGH oraz Akademią Inżynierską w Polsce.

Ubiegłoroczne obchody jubileuszowe 75-lecia Stowarzyszenia „Polonia Technica” odbyły się w Konsulacie Generalnym RP na Madison Avenue 233 na Manhattanie. Zasadniczym punktem jubileuszu było seminarium naukowe „Polscy inżynierowie – Ameryce i Polsce, oraz ich profesjonalne osiągnięcia”, które obejmowało tematykę z zakresu najnowszych osiągnięć technicznych i naukowych oraz nakreślenie perspektyw wielokierunkowej współpracy. Patronat honorowy wydarzenia objęli ambasador RP w USA Ryszard Schnepf i konsul generalna w Nowym Jorku Urszula Gacek. Komitetowi naukowemu seminarium oraz organizacyjnemu obchodów przewodniczył dr Janusz Romański, Prezes Zarządu Stowarzyszenia „Polonia Technica”, absolwent i były pracownik Wydziału Mechanicznego Politechniki Gdańskiej.

W dniach 29 i 30 października 2016 roku odbyła się również na Manhattanie polonijna uroczystość poświęcona ponownemu odsłonięciu odnowionego właśnie pomnika króla Władysława Jagiełły, a której jednym z animatorów był prezes „Polonia Technica” Janusz Romański. 77. rocznica powstania pomnika króla Władysława Jagiełły w Central Parku miała uroczystą oprawę. W sobotę, 29 października w polskim konsulacie w Nowym Jorku odbyło się sympozjum, pod honorowym patronatem senator RP Anny Marii Anders – sekretarza stanu i pełnomocnika prezesa

Rady Ministrów ds. dialogu międzynarodowego. Oprócz licznej Polonii oraz dyrektorów amerykańskiej fundacji opiekującej się Central Parkiem w seminarium uczestniczył również minister Maciej Pisaszki, chargé d'affaires Ambasady RP w Waszyngtonie. W Konsulacie Generalnym dr Janusz Romański wręczył córce gen. Władysława Andersa Medal im Tadeusza Kościuszki, ustanowiony w 75. rocznicę założenia Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich „Polonia Technica” w Stanach Zjednoczonych. Tego dnia wieczorem, podczas 16 gali Fundacji Nowodworskiego prezes tej organizacji wręczył pani senator Medal Króla Jana III Sobieskiego. Na trwającym prawie siedem godzin okolicznościowym sympozjum wygłoszono interesujące wykłady, przygotowane przez znane i cenione osobistości świata nauki i kultury. Byli wśród nich nie tylko Polacy, również Litwini i Szkoci. Wystąpienia dotyczyły króla Władysława Jagiełły – jego życia i wizji dotyczącej Polski, Litwy i Europy, pomnika autorstwa Stanisława Ostrowskiego i zorganizowanej w roku 1939 Wystawy Światowej. Uroczystość plenerowa związana z zakończeniem 4. miesięcznych prac konserwatorskich pomnika odbyła się w niedzielę 30 października i miała popularno-artystyczny i rodzinny charakter. Zorganizowana była przez społeczny komitet – King Jagiełło Monument Working Group, w skład którego wchodził Instytut Piłsudskiego, Stowarzyszenie Polonia Technica, Fundacja Nowodworskiego, Wydział LI Kongresu Polonii Amerykańskiej, parafia św. Stanisława Biskupa i Męczennika na Manhattanie, prof. Krzysztof Wodiczko oraz pani Krystyna Piórkowska – inicjatorka wydarzenia. W samo południe odbyło się przecięcie biało-czerwonej wstęgi przez senator Annę Marię Anders. Podobnie jak pierwszego dnia, uroczystość otworzyła konsul Katarzyna Padło, zwracając uwagę, że ponowne odsłonięcie pomnika Króla Władysława Jagiełły dobrze wpisało się w obchody październikowego Miesiąca Dziedzictwa Polskiego w Stanach Zjednoczonych. Entuzjastycznie przyjęto występ dzieci z Polskiej Szkoły Doksztalczącej w Yonkers, które zaprezentowały inscenizację bitwy pod Grunwaldem. Przedstawienie według scenariusza Zuzanny Golec, przygotowane zostało wspólnie z Polskim Instytutem Teatralnym prowadzonym przez Izabelę Laskowską. Okazałe wypadli też husarzy z grupy rekonstrukcyjnej Banner of Jasna Góra. Było to bardzo udane i inspirujące spotkanie polonijnych organizacji, kilku pokoleń Polaków i amerykańskiej społeczności Nowego Jorku.

LITERATURA

- Barylski A.: Jubileusz Stowarzyszenia „Polonia Technica”. Pismo PG, 2016, nr 7, s. 25-27.
- Barylski A.: Pomnik króla Władysława Jagiełły w Nowym Yorku odzyskał dawny blask. Pismo PG, 2016, nr 9, s. 36-39.
- Barylski A.: Stowarzyszenie „Polonia Technica” w USA. Śladami absolwentów Politechniki Gdańskiej. Pismo PG, 2009, nr 3, s. 33-36.
- Barylski A.: Walery Starczewski. Śladami założyciela Korporacji akademickiej Helania. Pismo PG, 2009, nr 2, s. 36-38.
- Bożek A.: Polonia amerykańska 1854-1939. Warszawa, 1977.
- Ciawłowski E.: Polonia argentyńska w latach 1939-1989. W: Studia Polonijne, t.13, Lublin, 1990, s. 237-250.
- Drohojowski J.: Polacy w Ameryce. Warszawa, 1976.
- <http://pg.edu.pl/sapg/aktualnosci/> [dostęp 25.08.2016].
- <http://www.bialyorzec24.com/nowy-jork/> [dostęp 25.08.2016].
- <http://www.bialyorzec24.com/polonia-w-ameryce/> [dostęp 25.08.2016].
- <http://www.dziennik.com/wiadomosci/> [dostęp 01.01.2010 i 25.08.2016].
- <http://www.dziennikzwiazkowy.com> [dostęp 01.01.2010].
- <http://www.kurierplus.com> [dostęp 26.11.2008].
- <https://www.piib.org.pl> [dostęp 25.08.2016].
- <http://www.polish-engineers.org/wydarzenia.html> [dostęp 04.12.2008].
- <http://www.polonia-technica.org> [dostęp 04.12.2008 i 05.01.2017].
- <http://www.przeglad-techniczny.pl> [dostęp 22.06.2016].
- <http://www.wspolnota-polska.org.pl> [dostęp 04.12.2008].
- <http://swp4.wspolnotapolska.org.pl/wiadomosci/USA-Jubileusz-Polonii-Technica,2371.html> [dostęp 25.08.2016].
- Jubileusz 75-lecia Stowarzyszenia „Polonia Technica”. Biuletyn. New York, 2016.
- Jubileusz 75-cio lecia stowarzyszenia inżynierów polskich w USA „Polonia Technica”. <http://sitpf.europolonia.org> [dostęp 25.08.2016].
- Kudaś Z., Reczyńska A.: Polonia w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Kancelaria Sejmu. Biuro Studiów i Ekspertyz. Ekspertyza nr 164, 1998, czerwiec.
- Łotysz S.: Wynalazczość polska w Stanach Zjednoczonych. Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 2013.
- Orłowski B.: Inżynieria w służbie Narodu. Architectus, 2014, 4(49), DOI:10.5277/arc 140401.
- Statut Stowarzyszenia „Polonia Technica”. 2008.
- Piekoszewski J.: Problemy Polonii amerykańskiej. Warszawa 1981.
- Piłatowicz J.: Inżynier Aleksander Gwiazdowski (1883-1956) twórca Stowarzyszenia Mechaników Polskich w Ameryce. Przegląd Polonijny, 1987, z.4, s. 55-66.
- Piłatowicz J.: Ruch stowarzyszeniowy inżynierów i techników polskich do 1939 r. T. II. Słownik polskich stowarzyszeń technicznych i naukowo-technicznych do 1939 r. NOT, Warszawa, 2005, s. 220-222, 232-235.
- Stefanowicz Z.J.: Szkice z życia Polonii amerykańskiej. Warszawa, 1985.
- Polonijne stowarzyszenia inżynierskie. <http://www.przeglad-techniczny.pl> [dostęp 01.01.2010].
- Rada Polskich Inżynierów w Ameryce Północnej. Biuletyn, 2012, nr 1 (sierpień), s. 13-18.
- Rada Polskich Inżynierów w Ameryce Północnej. Biuletyn, 2012, nr 2 (grudzień), s. 10-12.
- Romański J.: Polonijni inżynierowie i ich aktualne wyzwania. Nowy Dziennik, 2015, 13 luty, s. 8-9.
- Romański J.: Polscy inżynierowie, z których możemy być dumni. Nowy Dziennik, 2009, 26 czerwca, s. 10.
- Romański J.: Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich „Polonia Technica” w USA. Teraz, listopad 2005, s. 17-20, 36.
- Szlechta J.M., Romański J.: Inżynierowie służą USA i Polsce. Nowy Dziennik, May 26 – June 1, 2016, s. 34-35.
- Targowski A.: Geneza i strategia inżynierów na emigracji. Przyczyny inżynierskiej tułaczki. <http://www.videofact.com> [dostęp 09.02.2009].
- Wachtl K.: Polonia w Ameryce: dzieje i dorobek. Philadelphia, 1944.
- 30-lecie Polonia Technica, Inc. USA. Technika i Nauka. 1972, nr 33, s. 30-32.
- 75 lat za oceanem. <http://www.przeglad-techniczny.pl> [dostęp 25.08.2016].

